

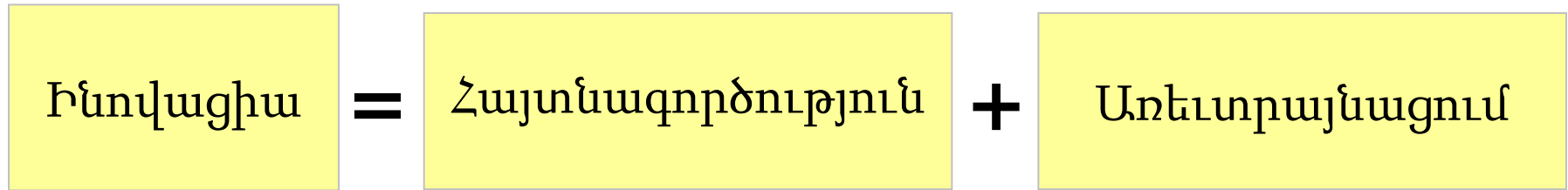

Ինովացիա. Հայաստանի մրցունակության խթան

Մանուկ Հերզնյան,
«Տնտեսություն և արժեքներ»
հետազոտական կենտրոն

Ապրիլի 10, 2007թ., Երևան

Ինովացիա

Աղբյուրը՝ Ֆրիման և Սոեթ, 1977թ.

Ինովացիոն գործընթացը ընկերության ռազմավարության և մրցակցային միջավայրի բաղկացուցիչ մասն է /Պորտեր, 1990թ./:

Տեխնոլոգիական ինովացիայի գաղափարը

Տեխնոլոգիական արտադրանքի կամ գործընթացի ինովացիան ներառում է տեխնոլոգիապես նոր արտադրանքի թողարկում և գործընթացի կիրառում, ինչպես նաև ապրանքի կամ գործընթացի տեխնոլոգիական բարելավում /ՏՀԶԿ, 1995թ./:

Այս տիպի ինովացիան ներառում է՝

- գիտություն
- տեխնոլոգիաներ
- կառավարում
- ֆինանսավորման աղբյուրներ
- ապրանքի շուկա դուրս բերում
- *հեղինակային իրավունք/մտավոր սեփականություն*

Յուրահատուկ արժեքի ստեղծում

Տնտեսական աճ

Գիտելիքների տարածում

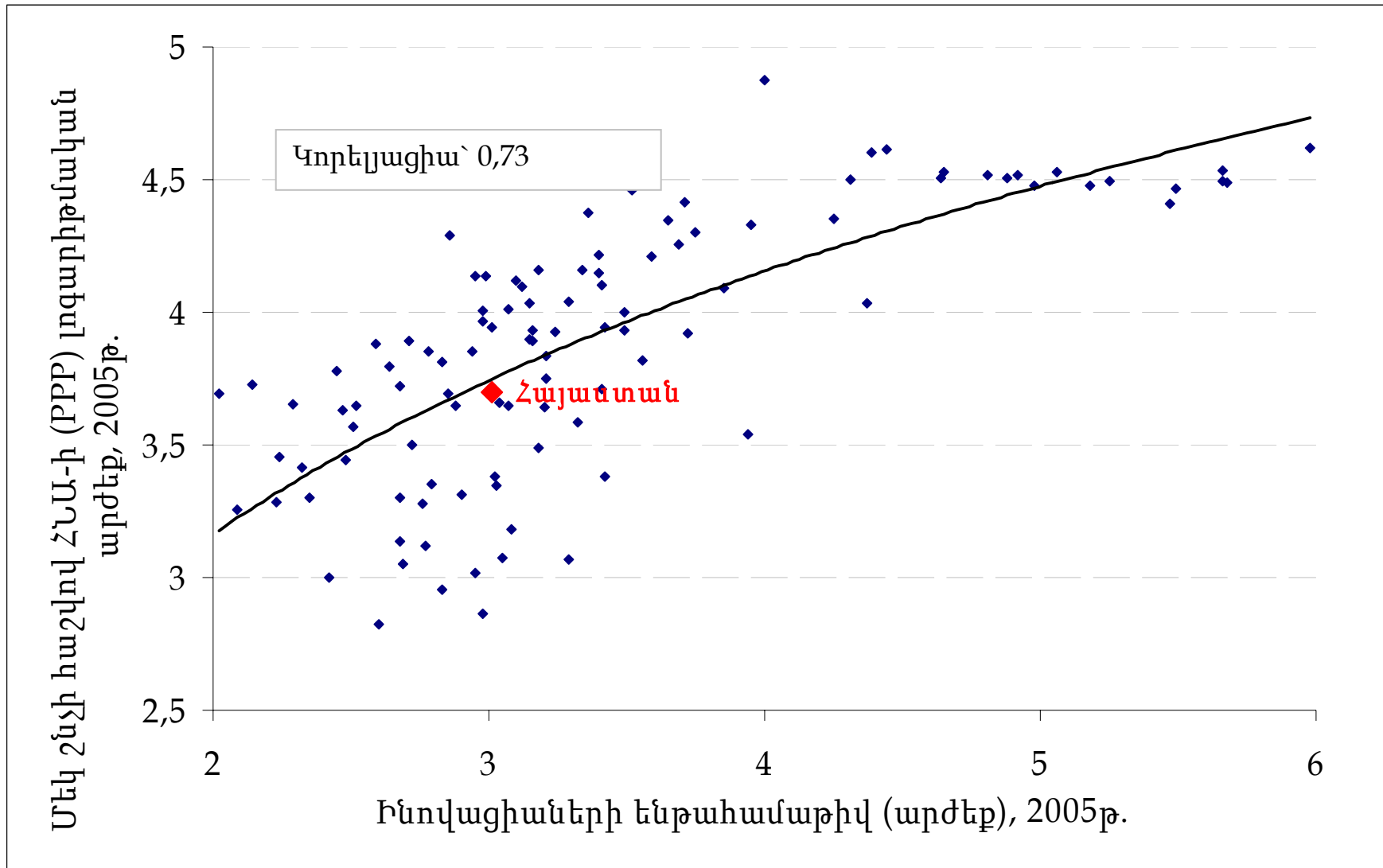
Ինովացիա և մրցունակություն

Տեխնոլոգիաների,
գիտելիքների և
հմտությունների
վրա հիմնված
ճյուղեր

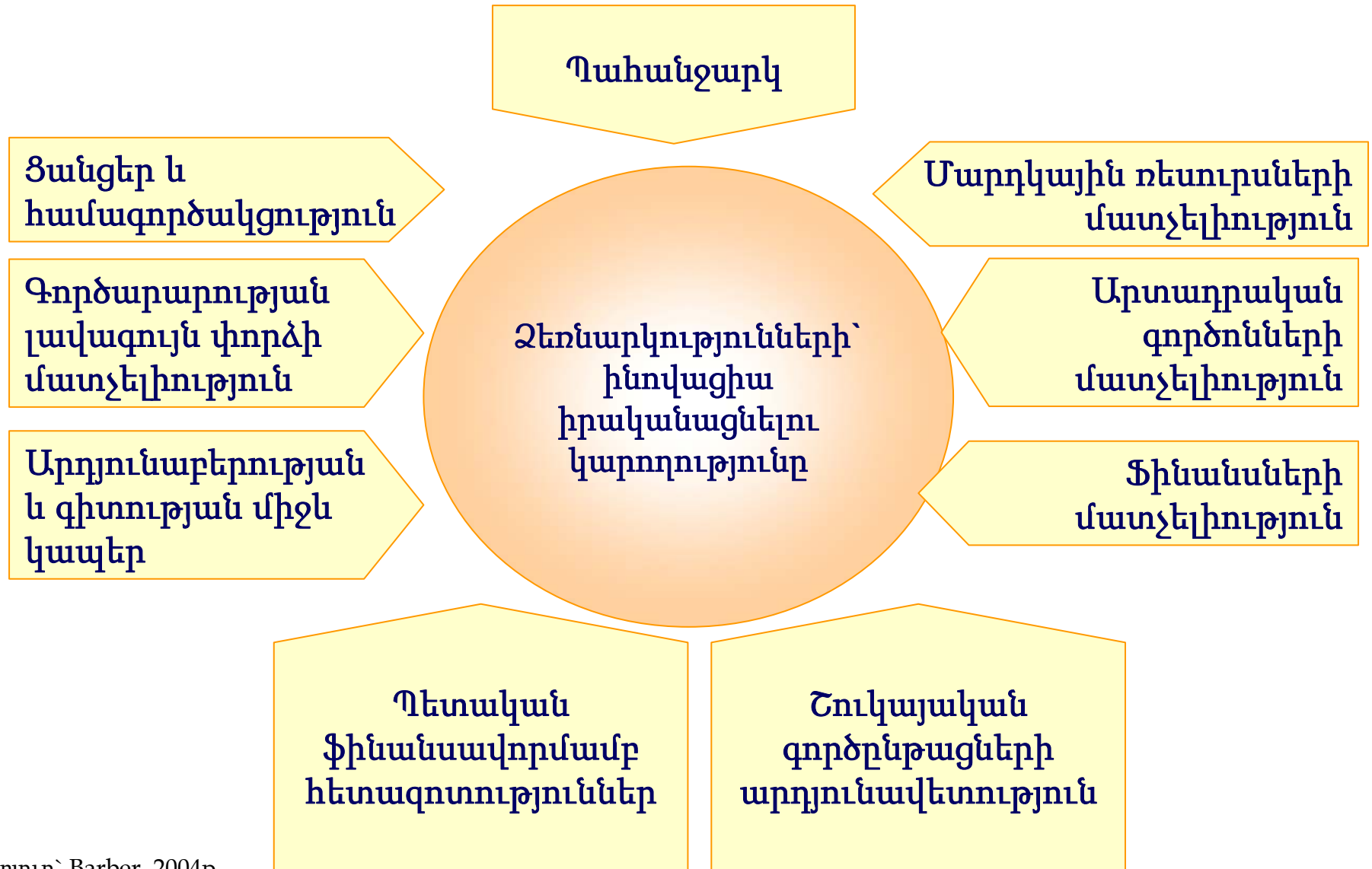
Դինամիկ
ազգային
մրցակցային
առավելության
ստեղծում

Բնակչության
աճող
կենսամակարդակ

Ինովացիան և կենսամակարդակը

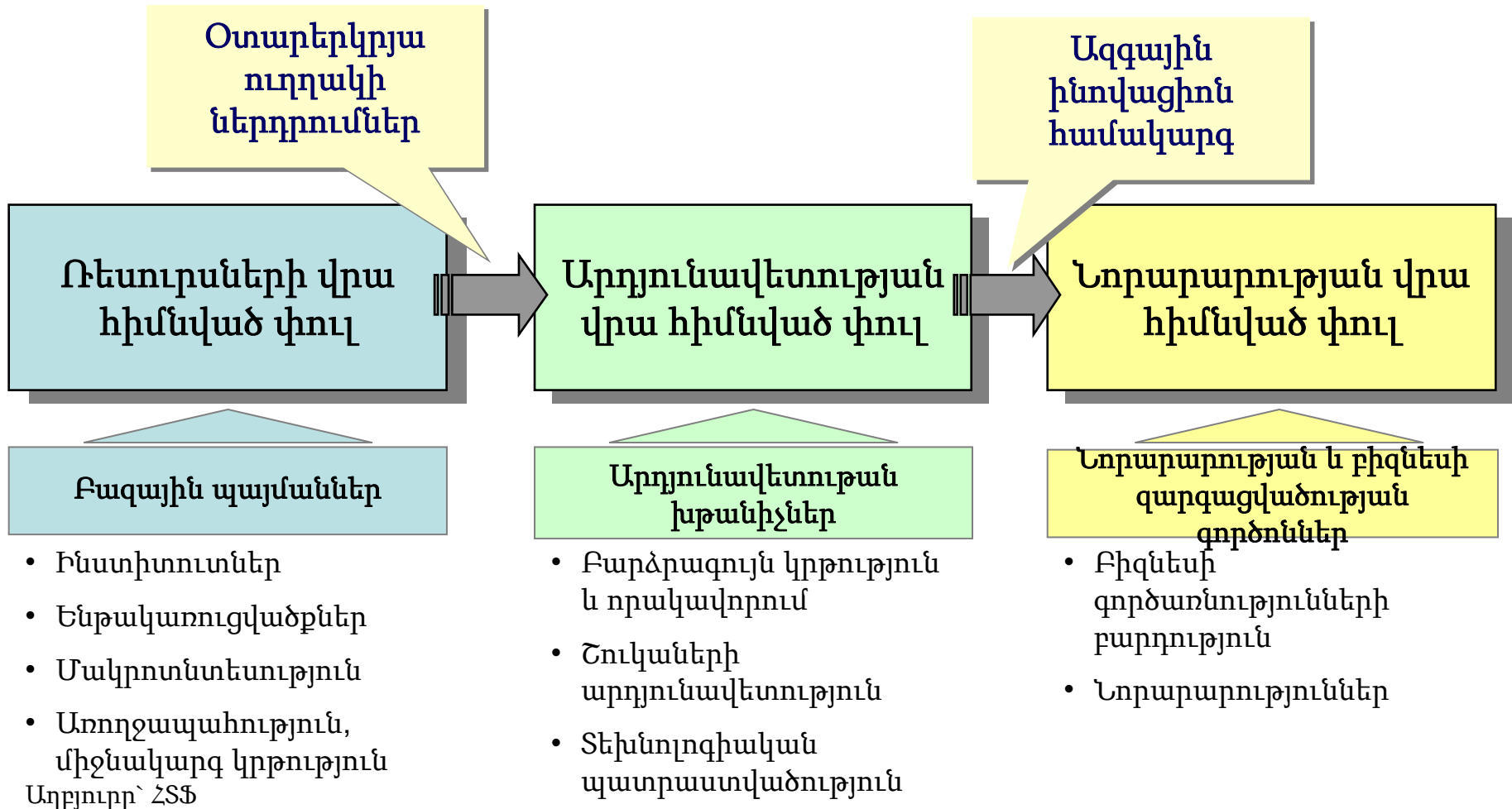

Ինովացիոն համակարգի կարևորագույն գործոնները

Հայաստանի ընթացիկ իրավիճակ

- Մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ – 1,989 ԱՄՆ դոլար, 2006թ.
- Ապրանքների արտահանման 66% կազմում է հումք, բնական ռեսուրսներ, 2005թ.
- Բարձր տեխնոլոգիաների արտահանման ծավալը վերամշակող արդյունաբերության արտահանման մեջ 1.1%, 2004թ.

Հայաստանի ինովացիոն համատեքստը

Մարդկային ռեսուրսները և ՀնՄ ծախսերը Հայաստանում

Բնական գիտությունների և ճարտարագիտություն մասնագիտությամբ ԲՈՒՀ ընդունվածների քանակը ընդհանուրի մեջ (%), 2004թ.	6,54	ՀնՄ վրա կատարված համախառն ծախսերը որպես ՀՆԱ-ի %, 2004թ.	0,25
Բնական գիտությունների մասնագիտությամբ ԲՈՒՀ ընդունվածների քանակը ընդհանուրի մեջ (%), 2004թ.	0,34	Համախառն հասույթից ստացված գումարներից ՀնՄ-ի վրա կատարված ծախսերի չափը (%), 2005թ.	0,3
ՀնՄ-ում ներգրավված հետազոտողների քանակը, 2004թ.	4927		
Մեկ միլիոն բնակչի հաշվով ՀնՄ-ում ներգրավված հետազոտողների քանակը, 2004թ.	1605,9		
Բարձրագույն կրթության համախառն ցուցանիշ (%), 2004թ.	26,2		
Վերապատրաստված բարձր որակավորում ունեցողների քանակը ընդհանուրի մեջ (%), 2005թ.	16,5		

Թայվան

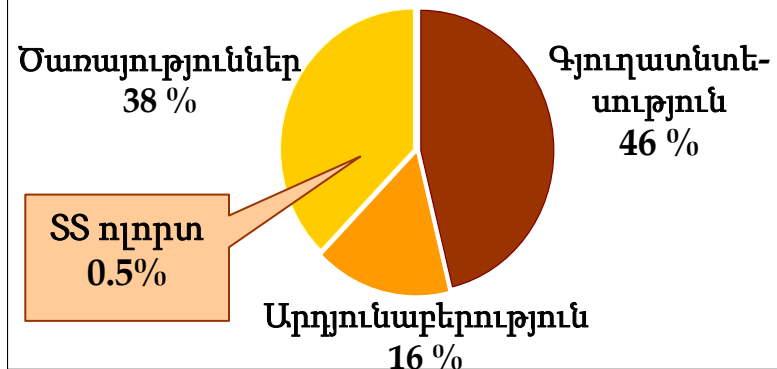
ՀնՄ ծախսերը
ՀՆԱ-ում

4.3%

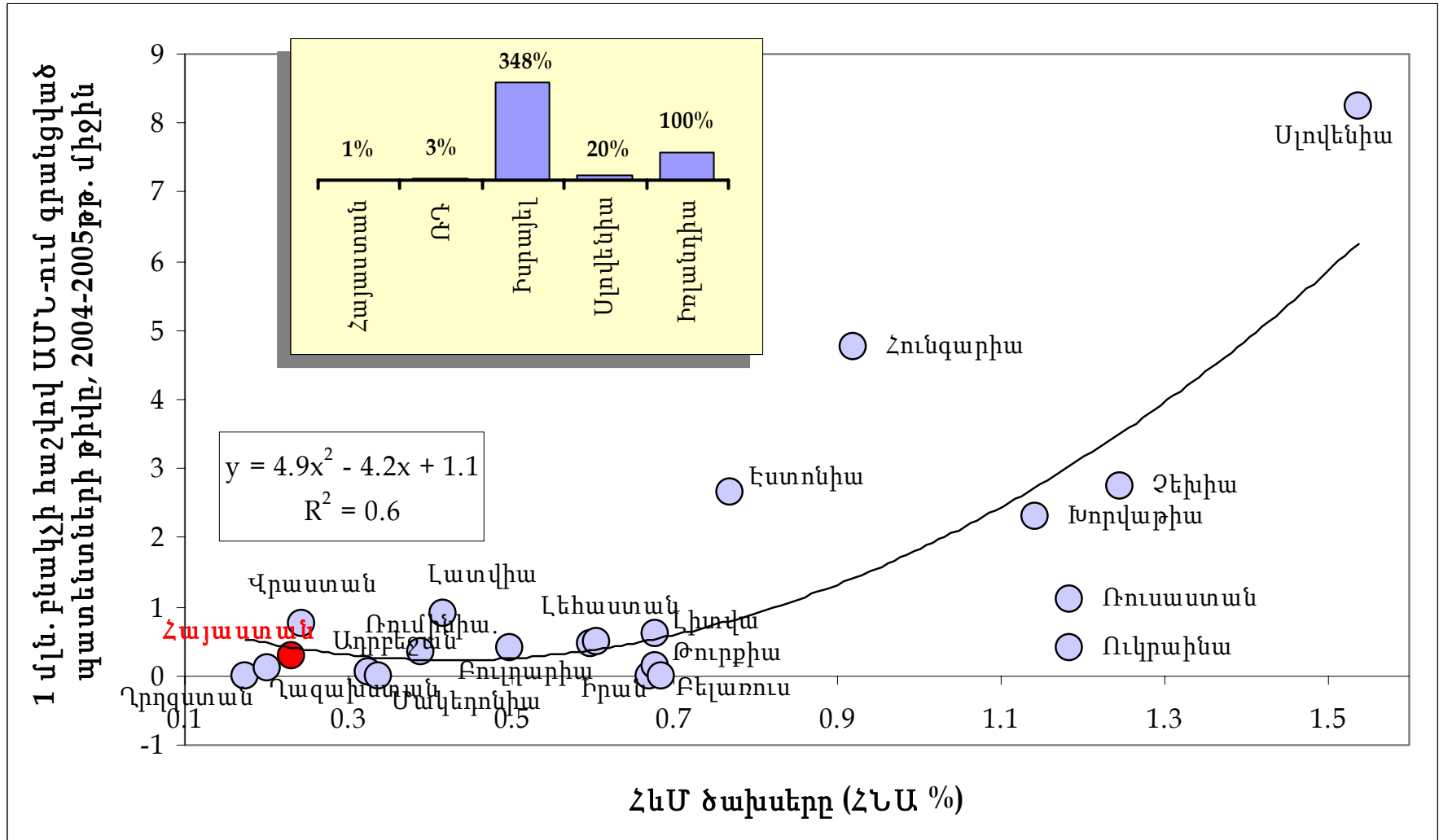
ՀնՄ աշխատուժ
մլն. բնակչի հաշվով

3 188

Զբաղվածությունը ըստ տնտեսության ճյուղերի,
2005թ.

Հայաստանի ՀնՄ ծախսերի և ԱՄՆ-ում գրանցված պատենտների քանակը համեմատած մրցակից և համադրելի երկրների հետ

Հայաստանի ինովացիոն համատեքստը

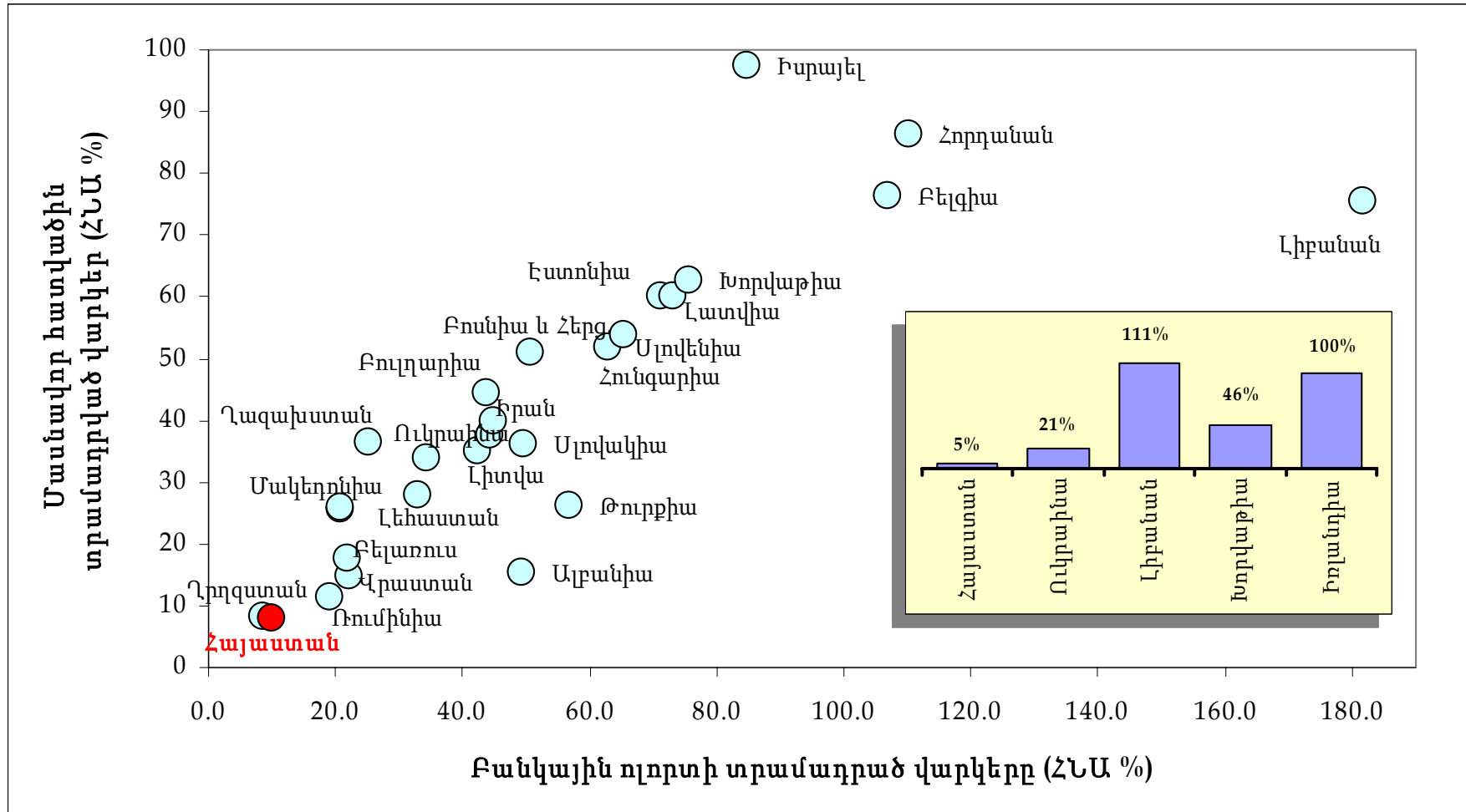
Ընկերությունների գործունեություն և միջավայր

Արտադրական գործընթացի բարդություն, 2006թ. (Տեղ/125)	81
Տեխնոլոգիական պատրաստվածություն, 2006թ. (Տեղ/125)	87
Ընկերությունների կողմից տեխնոլոգիաների յուրացում, 2006թ. (Տեղ/125)	44
Արժեքային շղթայի առկայությունը, 2006թ. (Տեղ/125)	68
Մրցակցային առավելության բնույթը, 2006թ. (Տեղ/125)	59
Տեղական մատակարարների քանակը, 2006թ. (Տեղ/125)	102
Տեղական մատակարարների որակը, 2006թ. (Տեղ/125)	110
Մարկետինգի կիրառման տարածվածությունը և բարդության չափը, 2006թ. (Տեղ/125)	112

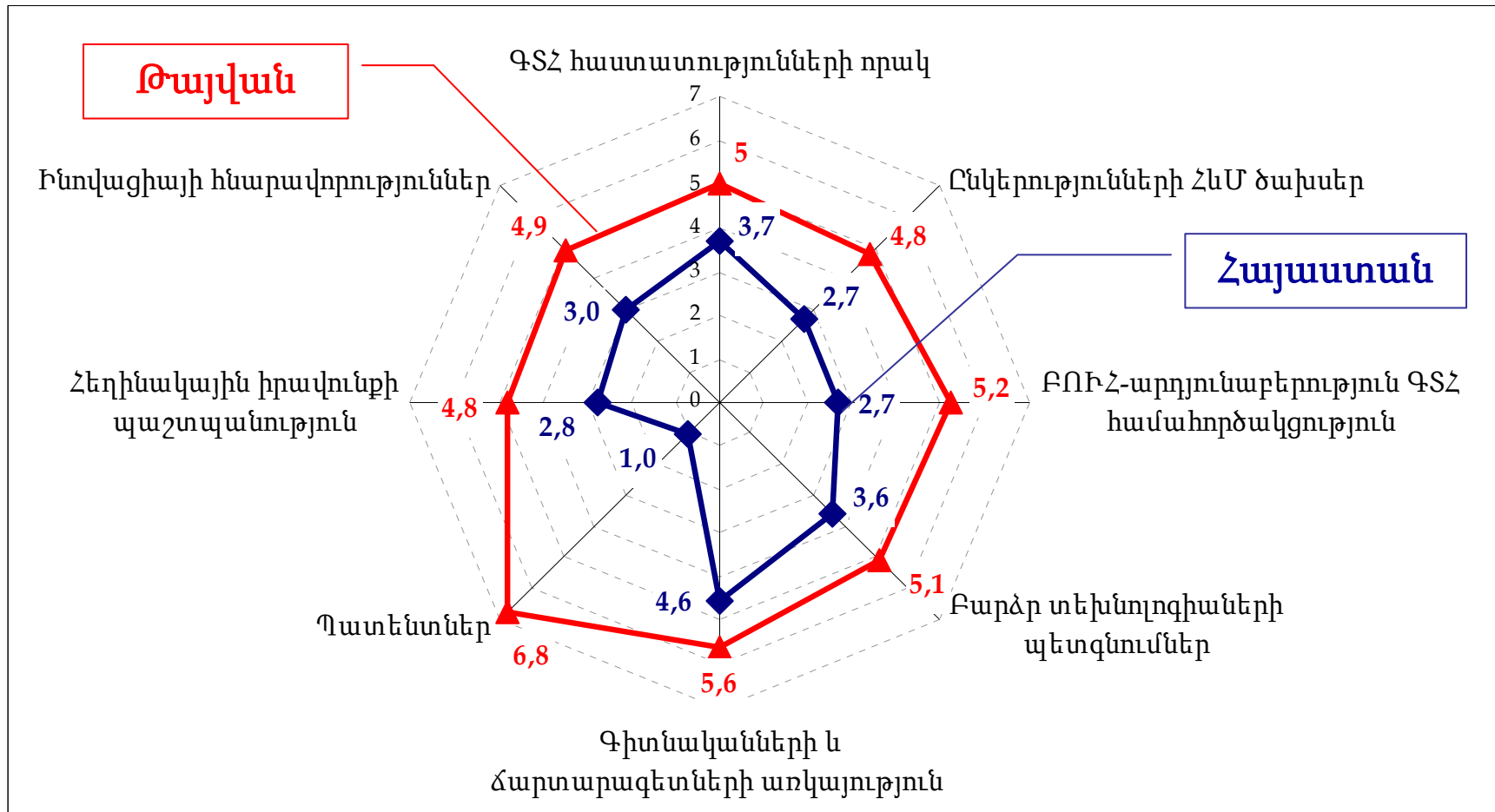
Ֆինանսների մատչելիություն

Վենչուրային կապիտալի մատչելիությունը, 2006թ. (Տեղ/125)	99
Երաշխիքի/գրավի արժեքը պահանջվող վարկի դիմաց (վարկի %), 2005թ.	177,7
Մասնավոր հատվածին տրամադրված տեղական վարկերի ծավալը (ՀՆԱ %), 2005թ.	8,1
Վարկերի և ավանդների տոկոսադրույքների տարբերությունը (%), 2005թ.	12,2

Հայաստանի բանկային համակարգի մասնակցությունը տնտեսությանը համեմատած մրցակից և համադրելի երկրների հետ

Ինովացիայի ենթահամաթիվ, 2006-2007 թ.թ.

Դիագնոստիկ ուղերձներ

- Բնական գիտությունների գծով շրջանավարտների անբավարար քանակ
- Բարձրագույն կրթություն ստացողների քանակի կրճատում
- Զբաղվածության անբարենպաստ կառուցվածք
- Մասնավոր ընկերությունների ՀևՄ վրա կատարվող աննշան ծախսեր
- Թույլ համագործակցություն գիտական հաստատությունների և ընկերությունների միջև
- Արտադրական գործընթացների և ընկերությունների ռազմավարությունների պարզունակություն
- Վենչուրային կապիտալի և նույնիսկ վարկերի դժվար մատչելիություն
- Պետական գնումների քաղաքականությունը չի նպաստում բարձր տեխնոլոգիաների զարգացմանը

Առաջնահերթություններ

- Բարձր տեխնոլոգիաների, ինովացիոն կլաստերների ստեղծում
- Բիզնես միջավայրի բարելավում
- Նպատակաուղղված ՕՈԻՆ-ի ներգրավման քաղաքականության մշակում բարձր տեխնոլոգիաների կլաստերների զարգացման համատեքստում
- Ճարտարագիտության և բնական գիտության դասավանդման որակի բարձրացում
- Կլաստերի ընկերությունների համար վերապատրաստման դասընթացներ կառավարման, ռազմավարական պլանավորման, մարկետինգի, միջազգային հավաստագրման վերաբերյալ

Անցում մրցունակության հաջորդ փուլ

Բարձր տեխնոլոգիաների կլաստերների ստեղծում

Բարձր տեխնոլոգիաների ոլորտին օժանդակող ինովացիոն քաղաքականության մշակում

Բարձր տեխնոլոգիաների անդրագային կորպորացիները Հայաստան բերելու ռազմավարություն

ՕՈՒՆ-ի ներգրավում

Բարձր տեխնոլոգիաների փոխանցում և յուրացում
Կառավարման համակարգի ներդրում
Նոր հմտությունների և գիտելիքների փոխանցում
Յուրահատում արժեք ներկայացնող ապրանքների մշակում

Գիտելիքի տարածում և նոր ընկերությունների ստեղծում նախկին աշխատողների կողմից
Վենչուրային կապիտալի շուկայի ձևավորում, տեխնոպարկերի ստեղծում
Մասնավոր հատվածի համագործակցություն ԲՈՒՀ-երի և կրթական որակի բարելավում

Ուժեղ կլաստերների կայացում, որոնք կնպաստեն այլ հարակից ճյուղերի զարգացմանը

Կառավարության ինովացիոն քաղաքականության գործիքներ

Առաջարկի գործոններ	Միջավայրի գործոններ	Պահանջարկի գործոններ
<ul style="list-style-type: none"> • Գիտական և տեխնիկական մշակումներ • Կրթություն • Տեղեկատվություն <p><i>Օրինակ՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ՀևՄ դրամաշնորհներ • Մասնավոր հատվածի համագործակցությունը ԲՈՒՀ-երի և ՀևՄ կենտրոնների հետ • տեխնիկական կրթություն • վերապատրաստում 	<ul style="list-style-type: none"> • Ֆինանսական • Հարկային • Իրավական • Քաղաքական <p><i>Օրինակ՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Վենչուրային կապիտալ • Հարկային արտոնություններ • Պատենտավորում և մտավոր սեփականության պաշտանություն • Դրամաշնորհի տեսքով վարկեր 	<ul style="list-style-type: none"> • Պետական գնումներ • Հանրային ծառայություններ <p><i>Օրինակ՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Բարձր տեխնոլոգիաների գնումներ և պայմանագրեր • Առ-ցանց տարբերակով պետական ծառայությունների մատչելիությունը

Թայվան. կիսահաղորդիչներ և մրցունակության աճ

Ամբողջովին նոր ստեղծված ճյուղ, որը
բարձրացրեց տնտեսության
մրցունակությունը՝ կիսահաղորդիչների և
հարակից ճյուղերի զարգացման շնորհիվ

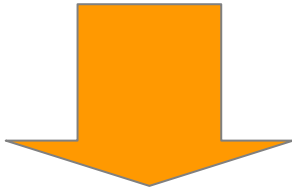
Թայվան. կիսահաղորդիչների արդյունաբերություն

- Կառավարության քաղաքականություն
- Մարդկային կապիտալ, սփյուռք և ձեռներեցություն
- Թայվանի կիսահաղորդիչներ արտադրող ձեռնարկություն (TSMC)
- Հսինչու գիտական պարկ (HSP)

- Կիսահաղորդիչների ոլորտի կայացում
- Հարակից ճյուղերի զարգացում և աճ
- Ինովացիոն բազայի ընդլայնում

Թայվան

- 13-րդ ամենամրցունակ տնտեսությունը աշխարհում (ՀՏՖ, 2006թ.)
- 8-րդն աշխարհում ըստ ինովացիաների ենթահամաթվի (ՀՏՖ, 2006թ.)
- 3-րդն աշխարհում մեկ միլիոն բնակչի հաշվով ԱՄՆ-ում գրանցված պատենտների թվով (ՀՏՖ, 2006թ.)
- 3-րդն աշխարհում բարձր տեխնոլոգիաների պետզնումներով (ՀՏՖ, 2006թ.)

TSMC-ն դառնում է համաշխարհային խաղացող, ինչպես արտադրության, այնպես էլ վաճառքի ծավալներով

Կառավարության քաղաքականություն

Խթաններ

Հարկային

- Կիսահաղորդիչների ոլորտում ՕՈՒՆ-ի դեպքում հարկային արտոնություններ
- Չիպ արտադրողները ազատվում էին հարկերից առաջին 5 տարիների ընթացքում:

Ֆիանսական

- Ցածր տոկոսադրույքով վարկեր

Այլ

- ՀնՄ իրականացնելու համար դրամաշնորհներ

Գիտությունների ազգային խորհուրդ

«Արդյունաբերություն – ԲՈՒՀ» համազործակցության ծրագիր

- Ծրագիրը խրախուսում է ԲՈՒՀ-ական համակարգին հասկանալ ինտեգրացված միկրոսխեմաների նախագծման համար անհրաժեշտ տեխնոլոգիան
- ԲՈՒՀ-ական համակարգին օգնում է կապեր հաստատել ինտեգրացված միկրոսխեմաների ոլորտի հետ

Խրախուսել տեղական ընկերություններին ՀնՄ իրականացնել՝ դառնալու «Կանաչ սիլիկոնային կղզի»

Մարդկային կապիտալ, սփյուռք և ձեռներեցություն

- 1960-1990թթ. ավելի քան 100,000 ԲՈԻՀ-երի շրջանավարտներ մագիստրոսի կամ դոկտորի գիտական աստիճան ստացան արտասահմանում (հիմնականում ԱՄՆ-ում)
- Այս մասնագետներից մեծ մասն արտասահմանում կարևոր փորձ ձեռք բերեց
- 1970թ. վերջից սկսվեց փորձառու թայվանցի ճարտարագետների վերադարձը հայրենիք
- Տարբեր մակարդակի աշխատակիցներին ընկերության բաժնեմասերի տրամադրում` կախված առաջադիմությունից

Ինովացիաների համար հիմնական բազայի ստեղծում

- Բարձր պատրաստվածության մակարդակ, յուրահատուկ ունակությունների տիրապետող աշխատուժի ձևավորում և պահպանում

Թայվանի կիսահաղորդիչներ արտադրող ձեռնարկություն (TSMC)

TSMC-ն ստեղծվել է 1987թ. Հսինչու գիտական պարկում (HSP), որպես համատեղ ձեռնարկություն Թայվանի կառավարության, Philips ընկերության և այլ մասնավոր ներդրողների միջև

Ընկերության հաջողության 3 գործոնները

1. Ընկերությունը միայն պետք է արտադրի ինտեգրացված միկրոսխեմաներ՝ դառնալով արտադրամաս
2. Համատեղ ձեռնարկություն Եվրոպայի խոշորագույն կիսահաղորդիչներ արտադրողի Philips-ի հետ՝ պատվերներ հեշտ ստանալու նպատակով
3. Արդյունաբերական տեխնոլոգիաների հետազոտությունների ինստիտուտի հետազոտական ռեսուրսների փոխանցում (ճարտարագետներ, սարքավորումներ, տեխնոլոգիաներ, շենք և հողատարածք)

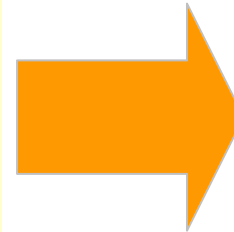
TSMC-ն 2002-2004թթ.

- Միկրոսխեմաների արտադրության համաշխարհային շուկայի մոտ 50% (մոտ 2 անգամ ավելին քան մոտակա մրցակիցը)

Հսինչու գիտական պարկ (HSP). կլաստերի ձևավորում

Թայվանի կառավարությունը HSP-ն հիմնադրել է 1980թ., արդյունաբերական տեխնոլոգիաների հետազոտությունների ինստիտուտի և Թայվանի ճարտարագիտության կենտրոններ համարվող 2 համալսարանների կողքին

- Միկրոսխեմաների նախագծման ընկերությունների աճ, որոնք ներգրավված էին գործընթացային տեխնոլոգիաների մշակման մեջ (ոչ թե արտադրանքի ինովացիա)
- Կապեր ԱՄՆ-ի SS ոլորտի հետ
- «HSP երազ». ճարտարագետների ներգաղթ Միլիկոնային հովտից և այլ վայրերից

TSMC
Միկրոսխեմաների
արտադրություն

HSP-ի ամենաշահեկան ոլորտը միկրոսխեմաների մշակումն/նախագծումն է և ոչ թե արտադրությունը:

Ամփոփում

- Բարձր տեխնոլոգիաների կլաստերների զարգացում
- Նպատակաուղղված ՕՈՒՆ ներգրավում
- Սփյուռքի ներուժի օգտագործում
- Միջազգային չափանիշներին համապատասխան որակավորված աշխատուժ
- Ենթակառուցվածք
- Ինովացիոն քաղաքականության գործիքների նպատակաուղղված կիրառում